

ORMAN YANGINLARI VE SEBEPLERİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

Ülkemizde, maalesef iki haftadır ciddi zararlara neden olan ve yüreğimizi yakan orman yangınlarına yoğunlukla şahit oluyoruz. Orman Genel Müdürlüğü ve AFAD, kendi kurumsal ağları ve Valilikler aracılığıyla, tam da iki hafta önce duyurular yaparak, sıcak hava dalgası ile karşı karşıya kalacağımız ve orman yangını riskinin artacağı hususunda dikkatli olunmasına yönelik vatandaşlarımızı uyarmıştı.

Genellikle ülkemizde orman yangınlarının ana aktörü insan olmuştur. Orman yangınlarının %88'i insan kaynaklı meydana gelmektedir. Yanan alan bakımından ise bu oran %97'lere çıkmaktadır. Bu sebeple vatandaşlarımızın bilinçlendirilmesi ve dikkatli olmaları konusu hayati öneme sahiptir.

Ülkemizin, değişen iklim olaylarından etkilenme düzeyini, dünyada aldığı sosyal rol ve riskler sebebiyle yaşadığı terör girişimlerini, ekonomik şartların ve şehirleşme modellerinin toplumda oluşturduğu baskıları, toplumsal karakterlerde nefret kavramının sevgi kavramından daha belirgin ortaya çıkması gibi sebepleri dikkate aldığımızda, Orman yangınlarının yakın ve yüksek risk grubunda değerlendirilmesi ve bu hususta önlemler geliştirilmesine yönelik çalışma yapılmasına

dair

değerlendirmemizi paylaşmak istedik.

Hızlı şehirleşme ile insanların doğaya yakın alanlarda yaşama isteğinin artması ve doğada değişik sosyal-kültürel faaliyetlerini yürütmesi orman yangını riskini sürekli olarak arttırmaktadır.

Ülke olarak bu yıl, orman yangınları açısından ekstrem koşulları ile karşı karşıya kaldık. Geçen yıl 1 Ocak-19 Ağustos döneminde 1419 orman yangını çıkarken, bu rakam 2024'ün aynı döneminde 2529'e ulaştı. Sadece ağustos ayında bugüne kadar 439 orman yangını, geçen hafta perşembe gününden bu yana ülkemizin değişik yerlerinde 247 adet orman yangını çıktı. Bu orman yangınlarında binlerce hektar orman alanı kül olurken İzmir, Manisa ve Aydın'da 142 yapı kısmi ve tamamen etkilendi. Orman yangınlarından etkilenen yerleşim yerlerinde 4700 vatandaşımız güvenli yerlere tahliye edildi. Bunun yanı sıra milyonlarca canlı öldü, evcil hayvanlar telef oldu.

İklim

değişikliği; ekosistemdeki biyolojik çeşitliliği ve ekosistem hizmetlerini de değiştirerek insanları etkilemektedir. Küresel ısınmanın tüm etkileri iklim değişimi ile sonuçlanmakta olup, bu süreç sıcaklığın artması ile zaman zaman ekstrem hava olaylarını ortaya çıkarmaktadır. Normal iklim hareketlerinde ekstrem iklim

koşulları rastlanan bir durumdur. Ancak, iklim değişimi ekstrem iklim olaylarının frekansını arttırmaktadır.

Özellikle

Akdeniz iklim bölgeleri olan Güney Avrupa, Amerika kıtasının orta kısmına yakın

yerler ile Avustralya kıtasında uzun süren ve büyük yangınların olumsuz etkisi

daha çok hissedilmeye başlamıştır. Dünya

üzerinde yapılan bilimsel raporlara göre Akdeniz havzası ve özellikle Doğu

Akdeniz çok hızlı bir şekilde ısınmaktadır. Hatta en çok ısınan bölgelerden

biridir. İlgili iklim kuşağında ABD'nin California eyaletinde 7 Ağustos 2020'de

Death Valley Ulusal Parkı'nda 54.4 °C ile dünya tarihinin en yüksek

sıcaklığı ölçülmüştür. Yine 11 Ağustos 2021'de Akdeniz Havzasının en yüksek

sıcaklık değeri 48.8 °C ile İtalya/Sicilya'da kayıtlara geçerken

aynı gün Tunus/Kayrevan'da termometreler 50.3 °C'yi göstermiştir.

Bu ısınmaya bağlı olarak yangın

üçgeni çerçevesinde sıcaklık ve kuru hava koşulları, yangınların etkin ve hızla

büyümesindeki en önemli faktörlerdendir. Son zamanlarda artan orman

yangınlarının temel sebebi iklim faktörleri olduğunu ve bu iklim olayları ile

korelasyonun olduğunu görmekteyiz.

İnsanlar yangınları başlatan en önemli etken olsa da uygun hava

koşulları ve yangına hazır bitki örtüsü (yanıcı madde) yangınların bu kadar geniş yayılmasına ve kontrol edilmesi güç hale getirmektedir. Son aylarda etkili olan kuru kuzey rüzgarları, yağış azlığı geçiren kış ayları ve takip eden yaz ayları bitki örtüsünü kurutarak yangınlara elverişli bir ortam oluşturmuştur.

Bundan sonrası için orman yangınlarında orman yangınları öncesi, orman yangınları sırasında ve orman yangınlarından sonra yapılacak işlemler konusunda çalışmalara daha da önem verilmelidir.

Orman yangınları açısından Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) daha çok inisiyatif alarak orman yangınları yönünden hassas bir dönem olan yaz ayları gelmeden önce, vatandaşlarımızın orman yangınlarına karşı duyarlılığının artırılması, halkta farkındalık, bilinçlendirme oluşturması ve orman yangınlarının önlenmesine yönelik olarak eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri yapılması, etkinlikler ile orman yangınlılarına karşı tedbirli davranılması için yapılacak faaliyetler vatandaşlarımıza anlatılmalıdır.

Ormanlarımızın yangınlara ve biyotik zararlılara karşı daha dirençli olması için yanıcı madde azaltımına yönelik teknik çalışmalar ve orman bakımları yapılmaya devam edilmelidir.

Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde 2024 yılı yangınlar ile mücadele organizasyonunda; 26 uçak, 105 helikopter, 14 İHA, 1 686 arazöz, 2 655 ilk müdahale aracı, 831 iş makinesi ve 25 000 personel ile sayıları 122 000'i aşan orman yangın gönüllüleri görev almaktadır. Hava ve kara araçlarımızın yangınlara daha kısa sürede ve daha etkin bir şekilde müdahale edebilmesi için inşa edilen havuz ve gölet sayısı 4 744 adete ulaşmıştır.

Orman yangın riskinin yüksek olduğu alanlarda, çıkabilecek yangınlara ortalama 10 dakika içinde müdahale edecek şekilde ilk müdahale araçlar, arazözler ve ekipler 1 600 farklı noktada konuşlandırılmıştır. Bu yangın müdahale organizasyon yapısı ülkemiz ormanları için yeterli olarak değerlendirilmektedir.

Ormanlar seyrekleştirme ile mevcut yanıcı madde miktarı azaltılırken aslında depolanan karbon miktarında da bir kayıp meydana gelmektedir. Aslında bu paradoks orman yönetiminde hep var olmaktadır. Bir taraftan ormanda yapılan seyreltme ile yanıcı madde miktarı azaltılmakta, ormanda yangın sırasında yangının ilerleyiş hızı kesilmekte diğer taraftan ormanda yapılan seyreltme ile ağaçların yerden itibaren dallı bir tepeye sahip olması teşvik edilerek, örtü yangınının tepeye sıçramasına neden olunmaktadır. Ayrıca, ormanda yapılan seyreltmeler ile orman örtüsü altında

yanıcı madde stoğu oluşturacak çalı ve otlara uygun yetiştirme ortamı oluşturulabilmektedir. Bu yüzden orman yangını ile mücadelede önleyici işlem olarak bu ikilem ile ormanda mevcut yanıcı madde stok yönetiminde sürekli bu paradoks yaşanmaktadır.

Küresel

ısınma sonucu ortaya çıkan kuraklık nedeniyle yangınların başlama ve yayılma oranında bir artış beklenmektedir. Özellikle ormanların alt tabakalarında yer alan karayosunu ve otsu bitkilerin söz konusu kuraklıktan dolayı kuruması, yangının ortaya çıkma ve yayılma ihtimalini bir hayli yükseltmektedir. Sıcaklık; buharlaşma ve tutuşma indeksini arttırdığından orman yangınlarının da artmasına sebep olur. İşte bu yüzden sıcaklıklarda ortaya çıkacak küçük boyutlu farklılıklar bile orman yangınlarında istatistiksel olarak anlamlı bir artışa yol açabilecektir.

Orman yangınında önleyici tedbir

almak, orman yangının en masrafsız söndürme şekli olduğu unutulmalıdır. Bu yüzden orman yangınlarının önlenmesi için orman alanlarında tehlikeli yerlerde yanıcı madde temizlenmeli, halkın eğitilerek bilinçli olması sağlanmalıdır.

Orman yangın riski sırasında orman

yöneticilerinin duymaktan en çok korktukları şey "Aşırı Sıcak Dalgası Geliyor" cümlesidir. Aşırı sıcak dalgası için meteoroloji uzmanları hava sıcaklığının

ortalamanın 50 üzerinde ve 5 günden fazla sürmesi durumunda kullandıkları terimdir. Böyle durumlarda orman yangını riski artmaktadır. Bu durumda orman yangın riskinin çok olduğu zamanlarda İl Valilikleri tarafından bazı önlemlerin alınması gerekmektedir.

Yaz mevsiminde İl Valiliklerince olağanüstü hava durumları nedeniyle orman yangınlarının ortaya çıkabileceği değerlendirilerek, orman yangınlarıyla mücadele kapsamında, 6831 sayılı Orman Kanununun 74'üncü maddesi ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 9 ve 66. maddeleri uyarınca il sınırları içerisindeki görevliler dışında ormanlık alanlara girişler belirli tarihlerde yasaklanabilmeli, yine 6831 sayılı Orman Kanununun 31 ve 32. maddeleri çerçevesinde orman içi, orman bitişiği ve ormanla ilişkili olan ve olmayan mahalleler de anız, bağ, bahçe, zeytinlik ve tarla temizliğinden elde edilen yakıt özelliği olan her türlü dal, yaprak veya bitki örtüsünün yakılmasına izin verilmemeli ve yasaklanmalıdır.

Yangın riskinin en çok ortaya çıktığı enerji nakil hatlarının yapım ve bakımı ile ilgili taraflar bakım çalışmalarını yapmalı, tehlikeli durumlarda enerji akımına ara verilmesi sağlanabilmelidir.

Ayrıca, bu ormanlar çevresinde ve içinden geçen yollarda orman kenarında mola vermek ve piknik yapmak, mangal, semaver ve ateş yakmakta

yasaklanabilmelidir. Belirtilen kararlara uymayanlar 6831 sayılı Orman Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu uyarınca idari ve adli işlem uygulanabilmektedir.

Diğer taraftan halkın sosyal kültürel faaliyetlerini yapabilmesi için ilgili bakanlıkça kiralamak suretiyle işletilen piknik ve mesire yerleri işleticileri, orman idaresi ile yapmış oldukları sözleşme hükümlerine istinaden orman idaresi tarafından denetlenmek suretiyle faaliyetlerine devam etmekle birlikte orman yangınlarına karşı her türlü tedbiri alması sağlanması gerekir. Böylece halkın ormandan kopması ve sosyal kültürel faaliyetlerin kısıtlanmaması sağlanabilmektedir.

Orman yangınları ve sonrasında hemen akla gelen ilk soru; "*Yanan alanlar imara açılacak mı?*" sorusudur. Ancak, bilinmelidir ki orman alanlarının korunması ile ilgili ülkemizin güçlü bir yasal alt yapısı vardır. Anayasamızda orman alanlarının korunması ile ilgili 169.madde "*Ormanların Korunması Ve Geliştirilmesi*" alt başlığında toplanmış ve "*Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.*" şeklinde ifade edilmiştir. Ülkemizde yanan orman alanının imara açıldığı örneği de yoktur. Sosyal medya-yayın kuruluşlarında yer alan, yangın sonrası inşaat ve tarım faaliyetinde bulunan tüm yerler orman sınırı

dışında/ormana bitişik olmasından dolayı ormanda tarım ve imar faaliyeti yapılmış gibi gösterilen görsellerdir.

Paleobotanik

(Bitki Fosili) araştırmalarına göre 23 milyon yıldır çamlar Anadolu'da vardır.

Bu ekosisteme milyonlarca yıldır uyum sağlamış çamların değiştirilmesi söz

konusu olamaz. Kızılçam sıcak-kurak iklim koşullarına yüksek derecede uyum

sağlamış olup bir yandan yangına dayanıklılık özellikleri gösterirken bir

yandan da yangından sonra ormanların sürekliliğini garanti altına alacak

kozalak ve tohumlara sahiptir.

İnsan faaliyetleri, küresel ısınma,

ülkelerin ekonomik gelişmesine zarar vermek ve ulusal güvenliği zayıflatmak

amaçları ile ormanların yandığını/yakıldığını görmekteyiz. Bu yüzden her ne

sebeple olursa olsun toplumsal bilinç ile orman yangınlarıyla mücadele

edilmesine katkı sunmamız gerekir.

Birincisi, yangın öncesi tedbirleri

almalıyız: anız yakmayalım, yangın riski dönemlerinde orman çevresinde bahçe

temizliği yapmayalım, ormana sigara izmariti atmayalım, ateşli piknik

yapmayalım. Unutmayalım ki hala orman

yangınlarının %88'i insan kaynaklı olarak çıkmaktadır.

İkinci olarak; yangına hızlı

müdahale, söndürülme süresini kısaltmaktadır. Eğer orman yangını çıkmış ise

hemen Alo 177 veya 112'ye haber verelim. Son olarak; sadece

televizyon başında,
gazete veya sosyal medyada orman yangınlarını ve
manüplasyonları izleyerek
üzülmeyelim; yanan orman alanlarının ağaçlandırılmasında
ailelerimiz ile yer
alalım. Ağaç, sevgi ile büyür. Sevelim ve sevdirelim ki,
tutunacak dalımız
olsun... Orfamderin de temsili olarak icra ettiği ve Orman Genel
Müdürlüğü
tarafından yıl boyunca uygun zaman ve zeminlerde
gerçekleştirilen ağaçlandırma
çalışmalarına tüm çevremizle katılma gayretinde olalım. Güzel
ülkemizin doğal
mirasına sahip çıkalım, bizden sonraki nesillere yaşanabilir
bir dünya emanet
edelim.

Geçmiş olsun Türkiyem. Ve
teşekkürler kıymetli yangın emekçileri, yangın gönüllüleri,
Orman Genel
Müdürlüğü teşkilatımız...

(FOTO: EMRE BAYLAN/KUMLUCA-DHA)